

en altijd weer al zoekt. Het is de verwachting van belangstelling. Selma Lagerlöf's ekelijkheid van Berling" gelezen en de zeldzame voeld, wil men geven, door te en en grijpt men ek, dat over de haar werk ver-

zwam zulk een ar wellicht ook a, die interesse r, kan het zijn aandacht te ves-

aar leven en t) en geschreven over dit onder en, Christine heeft in Zwe-erlöf persoonlijk tuur bestudeerd, boeken van de kt dus over vol-eekenende voor-e veelszins moe-

dzijde van haa- welker juistheid boeken, terston- oo zegt ze, „ee- lma Lagerlöf en at men het last heeft, waaruit ij één met haar rinoie Wermland-agenfiguren, hee- niet tot op den anneer men dat

nblik de minde- ver 't geheel van- wat hier gezegd oet de nauwke- en b.v. ook van acka" (Selma La- en, dat de Schrij- Wermland, daa- is, dat het waa- dat land en z- agerlöf's boeken- rouwens, manne- ort, Oscar Leve- n over deze lre-

eteekenis maalt- wijst, hoe Selma- andgenooten ju- vaar zij behoefde de weerspiegeling- De Tweed vrag- rtellen, vreemde- r nog dan die- zingen gedurende- de slapeloosheid- t het onverwach- doeningen, me-

Uitg. Mij. Rotterdam- en van haar last- t. Ct." en in de

neologische vakke- nchten in de ver- dering aan en met- rese Nieuwe Test- rtouwen. Ben- k wel theologische

nders op te vinden- enscht, en hebben- nede gezegd".- er" van 10 April- raat-Doent aan de- ancieele voorwa- die leeren wilde- daardoor het wete- nishg zou zijn ve- k daar, maar me- op de een of ander- Dan was hij terve- den aan de aeste- was in Kampen- icht voorzag hij a- eder gegeven is

t, men zou inde- gediend. Ook zo- a eisch der Christe- vernietigen, maar- h klemd te wete- zelf optrad. Inme- van haat en op- helans! maar al- twereld", door Se- (in het onder de-

het geheimzinnige, dat zweeft over het landschap". Hij, die „Gösta Berling" en „Niels Holgersons wonderbare reis" kent, zal bij deze analyse van de Zweedsche volksziel toestemmen, dat zulke boeken „zijn de in woorden gebrachte zielvibraties van (haar) wezen". Het eigenaardig fantastische, dat ons, menschen van andere mentaliteit, zoozeer in deze verhalen bekoort, zal ongetwijfeld in nog veel sterker mate hen aantrekken, die daarin hun eigen wereld terugvinden. Wanneer we dan ook in het verdere van Christine Doorman's boek lezen, hoezeer de Wermlanders hun Schrijfster vereeren, kunnen we dat volkomen begrijpen.

Na deze inleidende beschouwing, die Selma Lagerlöf's werk plaatst tegen den achtergrond, dien we moeten zien om het in z'n sfeer te kennen, gaat dan Christine Doorman over tot een breedvoerige bespreking van de eigenschappen, die deze literatuur kenmerken. En ook in dit gedeelte lezen we verschillende opmerkelijke dingen.

Zoo, dat aan meerdere personen en verhoudingen in de boeken historiciteit ten grondslag ligt. Een figuur als de Majoor heeft Wermland gekend; Martha Dohna heeft een historisch voorbeeld; in de beelding van Gösta Berling zelf heeft een bepaalde jongeman, dien de Schrijfster kende, haar voor de aandacht gestaan. Ook is een huis als Ekeby en de geheele toon, die daar heerscht, reëel; verscheidene van de kasteelen en landhuizen, die in „Gösta Berling" worden genoemd, bestaan in werkelijkheid: Bjorne van de Sinclairs, Fors, Sintrams verblijft, Borg, waar Gösta sprak met Ebba Dohna. Zelfs de kist van Oom Eberhard, die immers niet geopend worden mocht omdat Ebba Dohna niet mocht weten van Oom Eberhards somberen twijfel, kan men gaan zien in het kerkje van Svartsjö. Maar rondom deze historische of reële menschen en verhoudingen heeft de fantasie van Selma Lagerlöf de sagen gesponnen, zoo fijn, dat ze alle den sagenvorm hebben aangenomen en in dat typisch-mystieke waas zijn gehuld, dat zijn tooverachtigen glans over dit boek heeft gelegd.

Een heel goed gedeelte van Christine Doorman's boek is voorts dat, waarin ze de eigenschappen van Selma Lagerlöf's kunst aanwijst. Niet alleen sage en fantasie, maar ook de primitieve volksziel leeft in haar boeken, het geloof, dat de dingen meedenken en meelijden met de levende wezens, dat er invloeden zijn, onwaarneembaar voor de zinnen, maar niettemin reëel, die tusschen de verhoudingen een mystiek verband leggen. Met veelvuldigheid van voorbeelden toont Christine Doorman dit aan en dan blijkt, dat het dikwijls de eigen ideeënwereld der Schrijfster is, die ze in haar figuren gestalte geeft, dat de psychische gesteldheid van verschillende van haar personen haar eigen zielsgesteldheid is. Daardoor komt iets visionairs in haar werk, dat soms zelfs (b.v. in „De Koninginnen van Kungahälla") tot profetische grootheid stijgt.

Ook is het een bijzondere eigenschap van Selma Lagerlöf, dat ze de kinderziel verstaat (ten voorbeeld daarvan noemt Christine Doorman de teekening van de evolutie in Niels Holgerson's ziel) hetgeen voornamelijk berust op een sterk levende herinnering aan haar eigen kinderjaren, waarvan ze telkens vertelt (pas weer in het reeds genoemde boek „Marbacka"). Daarmee in verband staat de trek van humor, dien we herhaaldelijk in haar werk vinden, in Gösta Berling b.v. in de teekening van Ornelou, van Ulrika Dillner, de tragische huishoudster van de Ugglas op Berga, in sommige van de Kavaliers....

Met illustratieve bewijzen wordt zoo het beeld van Selma Lagerlöf in dit nieuwe boek geteekend, en, ofschoon we veel van wat hier geboden wordt, ook elders, zij het dan in anderen vorm, gevonden

titel verschenen stuk, Annuaire S.S.R., 1916), het zwakke veilig zou waken, dan toch wel in de Kerk van Christus. Moet zij niet zijn een moeder ook voor het teere kind?

Men heeft echter gansch anders gehandeld; niet getracht hem zoo mogelijk voor de School te behouden, doch hem eenvoudig afgezet. Dat sommigen daarbij een onedele rol gespeeld hebben, ligt voor mij geen twijfel. Door welke beweegredenen zij zich hebben laten leiden, is moeilijk te zeggen. Maar ik houd het er voor, dat ook het motief „hoe meer ruimte, hoe meer plaats" in hun overwegingen een rol heeft gespeeld: werd Steketee aan den kant geschoven, dan zou men zelfs drie docenten kunnen benoemen.

Het is verre van mij de Synode als geheel zulke drijfveeren toe te schrijven. Zonder zelf verkeerde bedoelingen te koesteren, heeft zij zich echter in een verkeerde richting laten leiden. En dit kon te eer, daar men zich in het karakter van Steketee vergiste. Men heeft ongetwijfeld in de meening verkeerd alles met hem te kunnen doen. Hij maakte zoo'n schuchteren en vorlegen indruk, dat men niet anders dacht, of hij zou wel goed vinden, wat men ook maar over hem besloot. Dit blijkt wel uit de wijze, waarop men hem behandelde: uit zijn betrekking ontzet, moest hij zich verder aan „De Bazuin" wijden; ook zou hij nog zoo lang onderwijs moeten geven, tot de nieuwbenoemde docenten hun taak zouden aanvangen. Toen noch het een noch het andere gebeurde, was men verbaasd. Men klaagde over Steketee's eigenzinnigheid. Had hij maar in kunnen gaan in de gedachten en wenschen zijner broederen! zoo verzucht De Van der Linden nog in 1914.

Nu is het waar, dat hij eigenzinnig was. Hoe schuch-

hebben, de samenvatting, op grond van wat de verschillende geschriften der Zweedsche kunstenaars omtrent haar persoonlijkheid leeren, geeft een duidelijk en goed inzicht. Dat is zeker een verdienste van Christine Doorman's boek, die vermelding verdient.

Toch bevreemdt deze biografie niet volkomen. Ze geeft niet, wat de ondertitel doet verwachten, een beeld van Selma Lagerlöf's werken en haar leven op Marbacka. Zelfs vinden we daarvan betrekkelijk weinig en dat juist was het, wat naar dit boek grijpen deed. Wetende, dat Christine Doorman de beroemde Schrijfster heeft bezocht, met haar gezeten heeft in haar werkkamer op Marbacka, met haar door Wermland is getrokken en veel heeft gesproken over menschen en dingen, hadden we veel meer een biografische schets verwacht (die natuurlijk ook licht wierp over de geschriften) dan, wat dit boek geeft, een beschouwing over het werk der Schrijfster. Al erkennen we daarvan met waardeerende kennis genomen te hebben en meer dan een belangrijke opmerking daarin te hebben gevonden, we zochten toch in dit boek iets anders. En nu vinden we wel iets, van wat we verwachtten (b.v. de beschrijving van de aankomst der post op Marbacka, die de vele relaties van Selma Lagerlöf doet zien, de teekening van het landgoed zelf en zijn bewoners), maar het staat eigenlijk vrijwel buiten het verband van het boek. Bovendien hier en daar verspreid tusschen andersoortige mededeelingen, maakt het de samenstelling van het geheel onrustig. 't Boek is niet een eenheid, wat het, bij accentueering of van het eene of van het andere zeker had kunnen zijn. Mede daardoor wordt ook het slordige van den stijl duidelijker gezien. Verschillende constructies zijn foutief (men zie b.v. het eerst-aangehaalde citaat) en een te overvloedige woordherhaling veroorzaakt zekere matheid, te meer jammer, waar de Schrijfster ongetwijfeld schrijven kan. 't Boek maakt den indruk de samenvoeging te zijn van verschillende losse stukken, die ieder op zichzelf interessant genoeg zijn, maar niet tot een eenheid zijn gegroeid.

Verschillende toegevoegde illustraties geven aan de goed verzorgde uitgave iets fleurigs.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Het Congres te Montevideo.

Het loopt met de zendingscongressen en zendingsconferenties zoo druk, dat men er ternauwernood oog op kan houden. Wij stemmen graag toe, dat de een nog belangrijker is dan de andere, maar slechts iemand, die zijn geheele leven aan de zending gewijd heeft, kan ze allen in zich opnemen en verwerken.

Een uitzondering ter bespreking maken wij echter voor het congres, dat in Maart van dit jaar te Montevideo in Uruguay, Zuid-Amerika, is gehouden.

Deze uitzondering moge allereerst gerechtvaardigd worden door het feit, dat Zuid-Amerika met zijn zendingsarbeid tamelijk wel buiten onze belangstelling valt. En hebben wij het recht te doen, alsof daar niet Gods koninkrijk komt?

Het is een geweldig groot terrein, gelijk enkele cijfers kunnen leeren. Dr Rob. Speer, die het congres bijwoonde en er een verslag van geeft in „The Int. Rev. of Miss." noemt ze. Zuid-Amerika is zoo groot als de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Alaska en geheel Europa bij elkander; alleen Brazilië is zoo groot als Europa; en Columbia, een van de kleinste landen, heeft toch een oppervlakte als Duitschland, Frankrijk, Nederland en België te zamen.

ter en bescheiden ook, hij was tegelijkertijd in hooge mate op zijn zelfstandigheid gesteld. Door niemand, een zeer enkele slechts uitgezonderd, heeft hij zich ooit laten leiden. Breken liet hij zich wel, maar niet buigen. Noch in '82 noch ooit later is hij bereid geweest te doen wat de Synode van hem verlangde.

Maar — en dit verlieze men niet uit het oog — hij was er ook niet toe in staat, hij kon het niet. Wat men hem aandeed, was voor hem, fijngevoelig als weinigen, te veel om te dragen. Men brak een porcelain vaas, met één slag en voor goed. Zijn onbegrensd vertrouwen in anderen, zoowel als zijn geringe zelfvertrouwen, kreeg een onherstelbaren knak. Het was hem onmogelijk langer in Kampen te blijven. „Aan de School te dienen" — zoo schrijft hij in zijn Protest — „waar elk, mijns ondanks, mijne positie kende, door de medelijdende blikken aangezien van leerlingen, wier respect ik tien jaar lang genoten heb, dat ware absurd en onzinnig genoeg om volkomen de beschuldiging betreffende de paedagogie te rechtvaardigen". En nog in „De Bazuin" te schrijven, terwijl de motieven, waarop hij veroordeeld was, officieus de ronde deden, „het ware een knechtelijk werk". Hij achtte zich onmogelijk gemaakt. „Nooit" — zoo zegt hij ergens in hetzelfde stuk — „had ik gedacht zoo iets te zullen ondervinden". Nooit — zoo kan men er aan toevoegen — heeft hij er zich boven kunnen verheffen.

De Synode had Steketee wel aan den kant gezet, maar daarmee het probleem, waarvoor ze zich gesteld zag, niet opgelost. Op de volgende Synode klaagde men al weer, dat het literarisch onderwijs niet behoorlijk verzorgd werd; volgens de provincie Zeeland was het zelfs verzwakt, hetgeen ten deele werd toe-

Daartegenover staat een zeer dunne bevolking; Japan, dat slechts één derde van de oppervlakte van Venezuela heeft, heeft toch evenveel inwoners als heel Zuid-Amerika. Dat dit den arbeid der zending grootelijks bezwaart, behoeft geen betoog.

Daarbij komt het groote onderscheid tusschen de verschillende landen als derde moeilijkheid. Brazilië b.v. staat als landstreek met een eigen taal en ontwikkeling, met zijn kerken en scholen, geheel op zichzelf; de drie republieken van Rio de la Plata verschillen van elkander evenveel als van het overige Zuid-Amerika. Het onderscheid tusschen de landen aan de West- en de Oostkust is reuzengroot, en tusschen de landen aan de Westkust onderling niet minder.

Moet bij zulke groote verschillen en tegenstellingen, bij die ontzettende afstanden en schaarsche bevolking, het zendingswerk niet bijzondere eischen stellen? En zal in dit alles eenheid kunnen worden gebracht?

Men heeft het gepoogd.

Het koninkrijk Gods is toch ook in Zuid-Amerika. Wij spreken nu niet van de Roomsche kerk, die daar in diep verval is, al neemt zij een overheersende positie in. Maar er zijn onderscheidene bloeiende Evangelische kerken. En het congres te Montevideo bedoelde niet de zendelingen, noch de zendingscorporaties, maar de kerken, die vrucht zijn van den daar verrichten zendingsarbeid, eens bij elkander te brengen in hun afgevaardigden; het was dus een vergadering der Nationale of Inlandsche kerken. En omdat niet alleen het zendingswerk zou worden besproken, maar ook andere Christelijke actie, gaf men het den naam van Congres voor Christelijken arbeid.

Het was niet de eerste poging eenheid te brengen in de veelheid. 12 jaar geleden toch hadden de zendingscorporaties van Noord-Amerika te New-York de belangen van Zuid-Amerika in een klein comité reeds besproken, en samenwerking tot stand trachten te brengen tusschen de zendingsarbeiders, vooral wat het onderwijs en de literatuur betreft.

Een directe vrucht van deze vergadering was een congres, in 1916 gehouden te Panama, waar niet minder dan 500 deelnemers waren uit heel de wereld schier.

Dit congres hechtte o.a. zijn goedkeuring aan een comité, door de zendingscorporaties reeds vroeger benoemd, dat samenwerking wilde aanbrengen tusschen de verschillende zendingslichamen in Zuid-Amerika, en mede door die goedkeuring heeft dit comité veel en goed werk in deze 9 jaren kunnen verrichten.

Het congres van Montevideo was kleiner dan dat van Panama, maar heeft heel wat meer vruchtbaar gewerkt. De 315 deelnemers vertegenwoordigden niet minder dan 18 volken; de congresstaal was het Spaansch, hoewel ook in het Portugeesch werd gesproken, evenals in het Braziliaansch; op kerkelijk gebied was het een allegaartje, want behalve de 36 organisaties en kerken uit Zuid-Amerika, waren ook vertegenwoordigd het Heilsleger, de Darbisten, de Zevendedag-adventisten, de kerk van Engeland, die van Schotland, de Waldensen, de Evangelische kerken van Frankrijk en Spanje, en al de Amerikaansche en Canadeesche kerken, die belang hadden bij den arbeid in Zuid-Amerika. Men zou zich dus niet moeten verwonderen, indien het op zulk een congres „spaanisch" was toegegaan!

De Roomsche kerk was zelfs aanwezig; en ook had men sommigen uitgenoodigd, die tot geen enkele kerk behoorden! Inderdaad, dat was wel heel ver gedreven. Op een van de avondvergaderingen, genoemd „De avond van het open hart!", spraken deze „broeders". Van de Evangelischen waren er, die hiertegen bezwaar maakten, maar toen deze op een anderen avond hun gemoed ge-

geschreven aan het feit, dat, naar gebleken was, de in '82 benoemde docenten de meeste sympathie hadden voor de theologische vakken. Dat het literarisch onderwijs verzwakt zou zijn, werd ter vergadering ontkend, maar toegegeven werd, dat het peil niet genoeg was verhoogd, niet in die mate, als met het theologisch onderwijs het geval was geweest. „Wij moeten meer nadruk leggen op de literarische vorming. De ervaring leert, dat vele studenten geen genoegzame literarische ontwikkeling hebben, om met vrucht in de Theologie te studeeren." Ten slotte besloot men met groote meerderheid „het onderwijzend personeel met het oog op het letterkundig onderwijs te versterken" (Handelingen 1885, Art. 88). Maar dit bleek niet zoo gemakkelijk te zijn. Het is jaren lang sukkelen gebleven. De rechte verbetering is eerst ingetreden, toen men het oude plan weer te hand valte en de literarische opleiding, zooals het in de Handelingen van '91 gezegd wordt (Art. 112), ging „schoeien op den leest van een gymnasium". Dit is eerst in 1896 gebeurd.

Zegen heeft er op het ontslag van Steketee niet gerust. Er was, toen dit plaats vond, een eenvoudige vrome vrouw, met een sterk rechtsgevoel bedoeld, die het uitsprak, dat God er de School om bezoeken zou. Mij komen, als ik haar verdere geschiedenis aan mijn geest voorbij laat gaan, telkens onwillekeurig deze woorden in den zin,

A. GOSLINGA.

P.S. Nu volgt nog het Protest, door Steketee eenige maanden na zijn afzetting geschreven, doch niet gepubliceerd. Het ziet thans voor het eerst het licht.